

LIES VAN GASSE

1. Ik zou eerder zeggen dat er opnieuw stromingen zijn binnen de Nederlandstalige poëzie. Toen ik debuteerde, lag het landschap naar mijn gevoel veel meer open met nog restvertakkingen van de tweedeling De Coninck-Van Bastelaere en een opkomende generatie van sterk podiumgeoriënteerde dichters in Nederland. Nu bemerk ik bij jonge dichters veel meer de wens ergens bij te horen dan ik die vroeger opmerkte. Dichters lijken zich terug meer te groeperen: dankzij de podia en de opleidingen. De tijdschriften lijken dan weer iets van het verleden, hoewel ze vroeger net de motor waren van stromingen, dat is wel een duidelijk verschil met vroeger. De stromingen in het huidige poëzielandschap zijn of lijken ook meer ideologisch of inhoudelijk dan vormvernieuwend. Hoewel er bijvoorbeeld wel een neiging tot meer verhalende poëzie is, wat je ook als vormvernieuwing zou kunnen zien. Sommige retorische technieken die het goed doen op podia hebben ook hun stempel gedrukt op de ontwikkeling van de poëzie. In de beste voorbeelden gaan vorm en inhoud natuurlijk hand in hand. Ik denk nu aan de politieke beweging binnen de poëzie met in Nederland Van der Graaff en Keizer en in Vlaanderen Van Vlierberghe en De Groen, de Klimaatdichters. In beide gevallen heeft een ideologische insteek vaak ook poëtische consequenties. Hoewel er zich dus nieuwe stromingen vormen, vind ik dat het debat daarrond wel grotendeels gemarginaliseerd is geraakt of toch is verdreven naar de niche. Buiten de academische wereld of een paar tijdschriften wordt er nauwelijks nog inhoudelijk gediscussieerd over wat goede poëzie is en dat vind ik wel een verarming.
2. Ik vind dat ik op een bepaalde manier wat apart sta. Mijn poëzie is heel beeldend, klankrijk, vormbewust en dus eerder Vlaams. Toch heb ik lang het gevoel gehad meer waardering te krijgen voor mijn dichterschap in Nederland. Inhoudelijk raakt mijn werk wel aan sommige tendenzen, bijvoorbeeld aan wat de Klimaatdichters doen, maar het is niet uitgesproken politiek of pamflettair. En dan is er ook mijn dubbeltalentschap dat mij buiten alle hokjes doet vallen, soms tot mijn spijt, soms tot mijn genoegen. Het plaatst mij in een wat rare positie. Soms heb ik het gevoel dat ik door buiten alle hokjes te vallen ook nooit echt kan doorbreken. Anderzijds voel ik mij meestal wel gerespecteerd.
3. Ik lees wel buitenlandse poëzie, maar er zit geen systeem in dat lezen. Als er eens een dichter een prijs wint, of ik kom eens iemand tegen op een festival... Ik vind het soms ontspannender om buitenlandse poëzie dan Nederlandstalige poëzie te lezen. Als ik naar buitenlandse festivals ga, probeer ik ook de cahiers van collega-dichters te lezen. Vaak ga ik door het lezen van poëzie uit andere taalgebieden ook op andere manieren over gedichten nadenken, want je wordt meteen geconfronteerd met een heel ander taalbeeld én heel andere poëtica's. Als je kijkt naar de enorme invloed die het werk van Van Ostaijen heeft gehad en nu, met de *Bezette stad*-revival, heeft, op de Vlaamse poëzie en Lucebert op de Nederlandse, kan je niet anders dan concluderen dat dat een erfenis is van het surrealisme en het dadaïsme. En daar zitten wel wat interessante buitenlandse dichters achter, denk maar aan Tristan Tzara, André Breton zelf, Kurt Schwitters,... Dus ja, indirect...
4. Internationaal gezien vind ik de Nederlandstalige poëzie, hoewel het voor mij altijd nog wel wat meer mag zijn, best wel mediumonderzoekend. Dat heeft er

volgens mij mee te maken dat we een klein taalgebied zijn en dat het subsidiesysteem (voor auteurs) en de interne subsidiëring (voor bundels) ervoor gezorgd heeft dat we als dichters tamelijk onafhankelijk van de markt kunnen opereren. Een verworvenheid die we ook moeten koesteren. Je ziet in sommige grotere talen vaak dat experiment zich nog meer in de marge afspeelt, omdat het niet structureel ondersteund wordt. In sommige taalgebieden zijn subsidies dan weer meer gepolitiseerd, waardoor afwijkend werk onmogelijk wordt gemaakt.

Ten opzichte van vroegere periodes vind ik jammer genoeg wel dat het marktdenken er toch goed insluipt. De verworvenheden die ik aan het begin van mijn carrière ervoer (een uitgeverij die je steunt, de mogelijkheid om in je werk je medium te onderzoeken met de hulp van een bekwame redacteur,...) staan anno 2022 toch meer onder druk dan in 2008

5. Ik weiger mezelf te zien als Vlaamse dichter, daar vind ik Vlaanderen eenvoudigweg te klein voor, te beperkend. In mijn hart zou ik graag een Belgische dichter zijn, maar ik ervaar wel een enorm cultuurverschil met Franstalig België, wat zich ook uit in poëtische verschillen. Carl Norac vond ik dan weer een prachtige auteur, ik was ook erg geïnspireerd door Antoine Boute, Laurence Vieille, ik werkte al eens samen met Frédéric Bourgeois... Maar eerlijk gezegd ken ik te weinig werk van Franstalige dichters om van een grondige wederzijdse beïnvloeding te kunnen spreken. Dat is heel anders met Nederland. Ik zit bij Wereldbibliotheek, de uitgeverij zit nog steeds in Amsterdam. Daar is wel een cultuurverschil, want je voelt dat het neoliberalisme in Nederland nog dieper is doorgedrongen dan in Vlaanderen, met alle gevolgen van dien, ook op de uitgeefmarkt. Amsterdam is ook een stad waar ik als Vlaming vaak in het Engels word aangesproken, wat mijn vreemdelingenstatus nog maar eens illustreert. Maar goed, mede door de poëzie moest ik al veel reizen in Vlaanderen en Nederland en dan vallen je naast verschillen toch ook veel gelijkenissen op. Ik voel me bijvoorbeeld altijd heel welkom in het noorden van Nederland, of onlangs ook in de streek rond Tilburg.
6. Dat denk ik zeker wel. Ik vind dat we grammaticaal en op gebied van woordenschat een heel rijke taal hebben. Ik zou dit graag uitgebuit zien in toekomstige ontwikkelingen in de poëzie. Ik vind formele vernieuwing een eigenschap van een volwassen kunstvorm, daarom vind ik ze belangrijk. Maar ook is het, of kan het zijn, een manier om systemen ter discussie te stellen binnen en buiten de boekenwereld. Binnen de boekenwereld is genreoverschrijdend werken bijvoorbeeld een misschien dure vorm van vernieuwing, maar anderzijds schept zo'n vernieuwing weer nieuwe vrije ruimte die zich onttrekt aan de logica van de boekenmarkt. Poëzie is altijd zo'n plek van vrijheid geweest en dat moeten we toch bewaken. Vernieuwing is een wapen om ons werk fris te houden en het buiten de verkoopslogica te stellen. Ik zie bovendien ook veel onbenutte mogelijkheden die zich buiten het boek bevinden, bijvoorbeeld in de digitale wereld, op apps of in games, om daar iets mee te doen. Enerzijds als sourcing voor poëzie, anderzijds ook als platform of creatieplek. Ik denk dat er vormen van digitaliteit zijn of gaan komen die ook nieuwe soorten van poëzie gaan doen ontstaan. Zelf ontwikkelde ik samen met Vicky Francken en Jeroen Braspenning voor Tilt de applicatie ververs.app en in het proces daarnaartoe maakte ik kennis met de onderzoeken van de Universiteit

van Tilburg rond digitale literatuur. Heel interessant! De vormen om poëzie digitaal te ontsluiten of te animeren spreken mij vanwege mijn opleiding als illustrator/vormgever uiteraard aan, zoals bijvoorbeeld de app van Mark Boog, of, wie kent ze nog niet, de geanimeerde gedichten van Tonnus Oosterhoff. Ik vind het ook boeiend om te zien hoe die vormen grafisch veranderen in de tijd, of zelfs onbruikbaar worden, door bijvoorbeeld het verdwijnen van flash. Maar ik ben ook bijzonder geïnteresseerd in het idee om door middel van artificiële intelligentie poëzie te schrijven. Ik las onlangs een artikel van Pieter Van de Walle die een Sarabot creëert om de poëzie van Sara Eelen na te maken. Boeiend. Maar meer in het algemeen denk ik dat we ook in niet-digitale media meer oog moeten hebben voor vormen van lezen die ons zijn aangereikt door de digitaliteit: niet-lineair lezen bijvoorbeeld, associatief lezen, anders structureren.

7. Op een bepaald moment gebeuren er dingen in de wereld of in je leven die het je onmogelijk maken om neutraal te blijven. Dat is het moment waarop je als dichter je engagement ook toelaat in je poëzie. Voorzichtig, want je wil die poëzie ook niet besmetten, maar ook strijdvaardig, want je beseft dat een gedicht ook een wapen kan zijn. Ik ben er dus gaandeweg van overtuigd geraakt dat mijn poëzie ook mijn maatschappelijke idealen en waarden moet vertegenwoordigen en soms zelfs verdedigen. Daarom schrijf ik vaak over de natuur. Dat deed ik al, maar hoe langer hoe bewuster. In 'beestjes' wou ik het onder andere hebben over onze rol als hoogste soort, wat heel expliciet geëngageerd is, maar als je het door de Van Gasse-molen haalt, levert het toch weer rare poëzie op. Daarom wou ik het geweld dat zich in mijn stad afspeelt, niet buiten een bundel als 'Wassende stad' houden. Daarom vind ik het ook belangrijk om een twijfelende moeder te laten zien, als één van de lagen van 'beestjes', omdat ik vind dat wij vrouwen te vaak, ook als dichters, in onze jongemeisjesrol gecast worden, en te weinig in onze complexiteit. Te weinig kansen krijgen om uit dat jongemeisjesvel te groeien ook. Voilà. Dus ja. En niet alleen als het over mezelf gaat, ook over etnische en seksuele diversiteit moet veellagig en veelzijdig geschreven worden. Wel word ik er soms een beetje moe van dat het wat die diversiteit betreft al te vaak gaat over het personage van de schrijver-dichter en minder over wat er zich afspeelt in het werk. Ik wil die thema's vooral lezen. In de bundels. De roep om diversiteit moet voor mij geen excuus zijn voor nog meer personencultus.
8. Ik vind dat de papieren media, zeker in Vlaanderen, te weinig aandacht aan poëzie geven. Sinds ik tot de stadsdichterspool van de stad Antwerpen behoor, word ik tot mijn verrassing weer opgebeld voor diverse lichte rubrieken in de kranten. Vaak is één van de eerste opmerkingen 'normaal gezien doen we geen dichters' of erger nog 'liefst wel geen poëzie tippen, hè'. Ik vind het net belangrijk dat poëzie ook in de mainstream media vertegenwoordigd wordt. Zelf merk ik wel degelijk invloed van krantenrecensies op de bundelverkoop of voor mijn laatste bundel jammer genoeg dan vooral van het ontbreken daarvan. Ik heb geen klachten over de kwaliteit van de poëziekritiek. Wel vind ik dat die in de mainstream media teveel geconcentreerd zit bij een te klein aantal critici. Hier en daar dreigt het ook te gebeuren dat een proza-recensent er ook maar wat poëzie moet bijnemen. Hoewel we met steeds meer vrouwelijke dichters zijn, wordt de krantenkritiek bijna uitsluitend door mannen bedreven. Op het internet is het landschap op dat

vlak veelzijdiger. Ik merk dat sommige tijdschriften hun best doen om dit te doorbreken, maar het gaat toch traag.

Blijft wel dat een recensie een van de zaken is die je zichtbaar maken als dichter, dus critici moeten zich bewust zijn van het belang van hun opdracht. Helaas worden in de mainstream vooral debutanten gerecenseerd en, als je dan een twintigtal jaar doorbijt, gevestigde waarden. Terwijl je op elk punt in je carrière die zichtbaarheid nodig hebt.

Ik vind het zelf belangrijk dat een recensie niet vooral oordelend is, maar toch ook vooral een poging is om de dichter of de bundel beter te begrijpen, een leeshulp, een soort handleiding. Vroeger had je nog van die lange essays over poëzie waarin een heel oeuvre werd uitgediept of een bepaald aspect van poëzie werd aangeraakt aan de hand van verschillende gedichten. Ik legde onlangs nog eens *Met schrijven zin verzamelen* van Hans Groenewegen naast Jeroen Dera's *Poëzie als alternatief*. Dan mis ik wel de breedheid en de ruimte die Groenewegen mocht nemen. Of als ik het proza van De Coninck herlees... De meeste van die stukken stonden gewoon in de krant!

9. Het is zo dat ik inkomsten haal uit festivals, podia, optredens en manifestaties. Ik ben echter geen voltijdse dichter. Drie dagen in de week geef ik les in het deeltijds kunstonderwijs in de disciplines beeld (aan kinderen) en poëzie schrijven (aan volwassenen), wat toch wel redelijk in het verlengde van mijn artistiek werk ligt. Vermits ik een dubbeltalent ben, heb ik daarnaast een artistiek bijberoep uitgebouwd dat bestaat uit een hele waaier van zaken: illustratieopdrachten die in meer- of mindere mate met poëzie te maken hebben, schoolprojecten, voorstellingen, projecten met live tekenen en, inderdaad, optreden als dichter. Ik lees graag voor en ik ontmoet graag mijn publiek. Als ik een nieuwe bundel heb, vind ik het ook fijn iets uit te denken om daarmee langs boekhandels of Cc's te gaan om mensen te laten kennismaken met mijn poëzie. Ik weet niet of ik nieuwe lezers bereik door te gaan voorlezen. Mijn ervaring is eerder dat men ofwel mij kent en speciaal komt om mij ook eens echt te horen of om met mij in gesprek te gaan, ofwel mij niet kent en in dat laatste geval is zo'n lezing ook niet echt de methode om nieuwe lezers te enthousiasmeren voor mijn poëzie. Niet dat ik mijn best niet doe, maar mijn werk is nu eenmaal niet hapklaar en er gaat misschien veel verloren van wat er op papier zo mooi aan is. Daarom blijf ik toch een dubbel gevoel hebben bij die optredens. Heel vaak lukt het en dan is de ontmoeting mooi. Maar soms worden we als dichters ook opgevoerd als een soort paradepaardjes die een kunstje moeten opvoeren, iets dat ik hoe langer hoe minder bij mijn werk vind passen.
10. In de eerste plaats vind ik het positief dat er nieuwe vormen van poëzie ontstaan. Jammer genoeg is er bij de genoemde vormen telkens een directe link met lezers- of luisteraarspopulariteit, waardoor er vaak net voor heel traditionele oplossingen wordt gekozen. Nee, voor mij mag het op dat vlak allemaal wel wat wilder. Zowel het jambische metrum van de slam als het vakje van instagram zijn heel snel een keurslijf geworden. En dat terwijl er in zo'n cross-over onuitputtelijke vernieuwingsmogelijkheden zijn!
11. Wat een moeilijke vraag. Ik vind Eva Gerlach een hele knappe dichter, iemand om naar op te kijken, die ook aan grote gehelen werkt, wat ik waardeer. Een dichter die mij altijd gesteund heeft en daarom onwaarschijnlijk belangrijk is, is Peter Theunynck. Een dichter die me sommige facetten van mijn dichterschap

heeft doen ontdekken, is Tsead Bruinja. En een dichter die mij altijd bij de les houdt, toch ook belangrijk, is Flor Declercq. Verder zit mijn allerbelangrijkste dichter in mijzelf. Het is de dichter die mijn beste werk nog moet gaan schrijven.